

**SPRAWOZDANIE ZA 2021 R. Z REALIZACJI UCHWAŁY
Nr VI/105/19 RADY MIASTA KRAKOWA z dnia 30 stycznia 2019 r.
w sprawie przyjęcia MIEJSKIEGO PROGRAMU OCHRONY ZDROWIA
PSYCHICZNEGO NA LATA 2019-2021
ORAZ
PODSUMOWANIE TRZYLETNIEJ EDYCJI PROGRAMU**

Kraków, sierpień 2022 r.

Spis treści:

I.	Wprowadzenie	str. 3
II.	Stacjonarna opieka zdrowotna psychiatryczna – lecznictwo zamknięte	str. 4
III.	Zakłady opieki długoterminowej	str. 5
IV.	Ambulatoryjna specjalistyczna opieka zdrowotna	str. 6
V.	Nowy model opieki psychiatrycznej w Krakowie	str. 7
VI.	Działalność organizacji pozarządowych	str. 9
VII.	Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie w zakresie wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi	str.10
VIII.	Realizacja działań podejmowanych przez poradnie psychologiczno - pedagogiczne funkcjonujące na terenie Krakowa	str.14
IX.	Realizacja przez Gminę Miejską Kraków programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego i inne działania	str.21
X.	Podsumowanie realizacji Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w roku 2021 oraz edycji 2019-2021 i poprzednich edycji	str.27

I. Wprowadzenie

Ochrona zdrowia psychicznego w myśl ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685 ze zmianami) obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
- 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne. Działania zapobiegawcze z zakresu ochrony zdrowia psychicznego powinny być podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych oraz wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego.

W dniu 30 stycznia 2019 roku podjęta została Uchwała Nr VI/105/19 Rady Miasta Krakowa, na podstawie której realizowany jest Miejski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021, stanowiący załącznik do ww. Uchwały.

Uchwała ta stanowiła kontynuację realizacji celów operacyjnych zawartych w *Miejskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016-2018 oraz w Miejskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2013-2015, a także w Miejskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2010-2012*. Przy opracowywaniu Programu na lata 2019-2021 oraz przy opracowywaniu sprawozdań rocznych, w tym sprawozdania za rok 2021, wykorzystano m. in. dane pochodzące z Małopolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Grodzkiego Urzędu Pracy, Wydziału Edukacji, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie oraz miejskich podmiotów leczniczych.

Do priorytetów *Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021* należały przede wszystkim promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym; zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym; wczesna profilaktyka, wykrywanie i wczesne leczenie zaburzeń psychicznych swoistych dla okresu dzieciństwa i dorastania oraz wczesnych form innych zaburzeń psychicznych i zachowania. W roku 2019 na podstawie ww. uchwały wdrożono do realizacji zadania związane z realizacją polityki zdrowotnej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie zdrowia psychicznego, w tym dwa programy polityki zdrowotnej, które stanowiły kontynuację działań realizowanych w poprzednich trzyletnich edycjach Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Ponadto w roku 2019 powołana została Krakowska Rada Zdrowia Psychicznego, która podobnie jak w latach 2016-2018, działała jako zespół doradczy Prezydenta Miasta Krakowa, w odniesieniu do zadań z zakresu ochrony zdrowia psychicznego. Aktualizacji składu osobowego Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego dokonano na podstawie Zarządzenia Nr 3331/2020 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 16.12.2020 r. zmieniającego zarządzenie Nr 2875/2019 w sprawie powołania Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021.

II. Stacjonarna opieka psychiatryczna – lecznictwo zamknięte

W 2021 roku kompleksowe świadczenia w zakresie leczenia psychiatrycznego, odwykowego i neurologicznego zapewniał Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie (dawna nazwa: Szpital Specjalistyczny im. dr J. Babińskiego SPZOZ w Krakowie). Szpital ten dysponował na koniec 2021 roku 752 łózkami, w tym 10 łózkami do zapewnienia w podmiocie leczniczym w ramach I poziomu zabezpieczenia łóżek dla pacjentów z podejrzeniem zakażenia SARS-CoV-2 w okresie do 15 lutego 2021 r. oraz 20 łózkami dla pacjentów z podejrzeniem zakażenia SARS-CoV-2 w okresie od 16 lutego 2021 r. do 2 lipca 2021 r. oraz 10 łózkami dla pacjentów z podejrzeniem zakażenia SARS-CoV-2 w okresie od 3 lipca 2021 r. do końca roku 2021 i w 2022 r. do 9 lutego (dane na podstawie Decyzji Wojewody Małopolskiego Nr 167/2020 (polecenie Nr 243/2020) z dnia 27 października 2020 r., zmienianej decyzją Wojewody Małopolskiego Nr 35/2021 (polecenie 35/2021) z dnia 16 lutego 2021 r., Nr 337/2021 (polecenie 337/2021) z dnia 29 czerwca 2021 r., Nr 348/2021 (polecenie 348/2021) z dnia 2 lipca 2021 r.). Ponadto ww. Szpital do 30 czerwca 2021 r. zapewniał w ramach III poziomu zabezpieczenia realizacji świadczeń dla pacjentów zakażonych wirusem SARS-CoV-2 w zakresie psychiatrii dorosłych.

Opieka psychiatryczna realizowana była w roku 2021 również w oddziałach psychiatrycznych przez następujące krakowskie szpitale:

- 1) Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie Sp. z o. o. , os. Złotej Jesieni 1, z Oddziałem Psychiatrii dysponującym w 2021 r. 37 łózkami;
- 2) Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika przy ul. Strzeleckiej 2, z Oddziałem Psychiatrii Dzieci, w ramach którego w 2021 r. funkcjonowały 2 oddziały kliniczne, tj. oddział całodobowy dysponujący 20 łózkami oraz miejscowy oddział dzienny dysponujący 25 miejscami;
- 3) Szpital Uniwersytecki w Krakowie z główną siedzibą przy ul. Jakubowskiego 2, w ramach którego w 2021 r. funkcjonowały przy ul. Kopernika 21a dwa oddziały kliniczne, tj.: Oddział Psychiatrii Dorosłych dysponujący 55 łózkami oraz Oddział Psychiatrii Dzieci i Młodzieży dysponujący 32 łózkami;
- 4) 5 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Krakowie przy ul. Wrocławskiej 1-3, z Klinicznym Oddziałem Psychiatrycznym, w ramach którego w 2021 r. funkcjonował Oddział Psychiatryczny Stacjonarny dla dorosłych z 50 łózkami oraz Oddział Psychiatryczny Dzienny dla dorosłych z 35 miejscami.

Ponadto pomoc psychiatryczną zapewniały w 2021 r. również: Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień przy ul. Suchy Jar 4, dysponujący 62 łózkami oraz Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Osób Uzależnionych z Nawrotami Choroby przy ul. Nadbrzezie 25, dysponujący 25 łózkami.

Pacjenci hospitalizowani w Krakowie w latach 2019 – 2021 z powodu zaburzeń psychicznych wg klasyfikacji rozpoznań F00-F99			
ROK	2019	2020	2021
Liczba pacjentów	7 752	6 146	6 821
Wydatkowane środki finansowe (zł)	76 940 078,40	57 307 402,41	63 910 118,46

Opracowanie własne na podstawie danych z MOW NFZ

Liczba pacjentów hospitalizowanych w 2021 roku na terenie Krakowa z powodu zaburzeń psychicznych wg rozpoznania F00-F99 wynosiła łącznie 6 821 osób (na podstawie danych MOW NFZ), co stanowiło o 675 osób więcej niż w roku 2020, kiedy pacjentów hospitalizowanych w Krakowie było łącznie 6 146, a o 931 osób mniej niż w roku 2019, kiedy liczba pacjentów hospitalizowanych w Krakowie wynosiła 7 752 osób. Odnotowany w roku 2021 i 2020 spadek liczby pacjentów hospitalizowanych w Krakowie w stosunku do lat wcześniejszych, może mieć związek z epidemią COVID-19, której początek wystąpił w roku 2020, a następnie z sytuacją pandemiczną w roku 2021.

W latach 2019-2021 najwyższy poziom finansowania hospitalizacji pacjentów w Krakowie odnotowano w roku 2019, tj. 76 940 078,40 zł, a znaczny spadek finansowania tego rodzaju opieki psychiatrycznej wystąpił w roku 2020, kiedy rozpoczęła się epidemia COVID-19 i wówczas wydatki roczne wyniosły o 19 632 675,99 zł mniej, tj. 57 307 402,41 zł (przy liczbie pacjentów niższej o 931 osób). W roku 2021 poziom finansowania hospitalizacji w Krakowie podniósł się o 6 602 716,05 zł i wydatki roczne wyniosły łącznie 63 910 118,46 zł (przy wzroście liczby hospitalizowanych o 675 pacjentów).

III. Zakłady opieki długoterminowej

Gmina Miejska Kraków pełni rolę podmiotu tworzącego wobec trzech podmiotów leczniczych, w tym wobec Miejskiego Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekłe Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielných w Krakowie (dawnego Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Krakowie przy ul. Wielickiej 267). Miejskie Centrum Opieki w ramach statutowej działalności udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie: świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej, opieki paliatywnej, opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień, a świadczenia udzielane są w pionie lecznictwa i pielęgniarstwa.

W strukturze organizacyjnej Miejskiego Centrum Opieki funkcjonowały w 2021 r. m. in.: Oddział Ogólny, Oddział Psychiatryczny, Oddział Stacjonarny Medycyny Paliatywnej, które w 2021 r. dysponowały łącznie 550 łózkami, co stanowiło o 38 łóżek więcej niż w latach 2019-2020, kiedy łóżek było 512. Wzrost łóżek odnotowano w roku 2021 na Oddziale Ogólnym (o 38 więcej) i Oddziale Stacjonarnym Medycyny Paliatywnej (o 3 więcej). Z kolei na Oddziale Psychiatrycznym, który w latach 2019-2020 dysponował 87 łózkami, ich liczba zmniejszyła się o 3 i w 2021 r. na tym Oddziale dostępne były łącznie 84 łóżka.

Oddział Psychiatryczny wykonuje całodobowe świadczenie zdrowotne obejmujące leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób niewymagających już hospitalizacji, u których zakończono proces diagnozowania, leczenia operacyjnego, które jednak ze względu na stan swojego zdrowia i stopień niepełnosprawności oraz brak możliwości funkcjonowania w środowisku domowym wymagają stałego nadzoru fachowego personelu. Ponadto, zapewnia pomoc psychologiczną i logopedyczną, leczenie dietetyczne, prowadzenie terapii zajęciowej oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Liczba leczonych w Miejskim Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekłe Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielných w Krakowie w 2021 r. wynosiła łącznie 1 268 osób, czyli o 368 pacjentów więcej niż w roku 2020 r., kiedy pacjentów było 900. Liczba leczonych w Oddziale Psychiatrycznym w 2021 r. wynosiła 107 osób, czyli o 8 więcej, niż w roku 2020 r., kiedy było 99 leczonych w tym Oddziale. Ponadto w ramach Miejskiego Centrum Opieki w roku 2021 funkcjonowały: Hospicjum Domowe, Poradnia Medycyny Paliatywnej, Poradnia Żywieniowa, Dzienny Dom Opieki Medycznej oraz Dzienna Placówka Aktywizacji Osób Niesamodzielných.

W 2021 r. Miejskie Centrum Opieki rozszerzyło swoją działalność o prowadzenie hostelu opieki wytchnieniowej, realizując kolejną edycję projektu skierowanego do osób niesamodzielných oraz ich opiekunów nieformalnych, zamieszkujących na terenie Gminy Kraków lub Wieliczka. Centrum oferuje opiekunom udział w szkoleniach opiekuńczych, usługę menadżera opieki, usługi wytchnieniowe.

Podobnie jak w poprzednich latach, prowadzona była przez Miejskie Centrum Opieki bezpłatna wypożyczalnia sprzętu medycznego, gdzie można wypożyczyć m. in.: łóżka medyczne, materace zmiennociśnieniowe, balkoniki, wózki inwalidzkie. Usługi wypożyczania sprzętu medycznego realizowano w ramach projektu „Przebudowa Pawilonu Nr 4 Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego w Krakowie oraz wdrożenie programu edukacyjnego w zakresie opieki długoterminowej”, który otrzymał dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, w ramach programu PL07 „Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demograficzno – epidemiologicznych”. W okresie trwałości środki na realizację projektu pochodziły z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Z usług wypożyczalni mogły skorzystać osoby powyżej 60. roku życia

i/lub przewlekłe chore i/lub niepełnosprawne, czasowo lub trwale niesamodzielne, wymagające pomocy i opiekunowie pacjentów.

Ponadto Miejskie Centrum Opieki dla Osób Starszych, Przewlekłe Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych w Krakowie w 2021 r. stało się podmiotem odpowiedzialnym za przygotowanie Punktów Szczepień Powszechnych (PSP), utworzonych przez Gminę Miejską Kraków w ramach Narodowego Programu Szczepień przeciw COVID-19. Szczepienia realizowane były przez MCO w trzech stacjonarnych punktach szczepień, tj. w siedzibie MCO przy ul. Wielickiej 267 w Krakowie (Pawilon 3), TAURON Arena Kraków przy ul. S. Lema 7 oraz w Hali Sportowej WKS Wawel w Krakowie przy ul. Podchorążych 3, a także w dodatkowych kilku punktach plenerowych.

IV. Ambulatoryjna specjalistyczna opieka zdrowotna

Dane z zakresu opieki psychiatrycznej realizowanej na terenie Krakowa przedstawione są w różnych aspektach tej opieki, w tym z uwzględnieniem liczby osób korzystających z różnych rodzajów świadczeń zdrowotnych w ramach opieki psychiatrycznej.

Liczbę osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych w roku 2021 w ramach ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie miasta Krakowa przedstawia poniżej zamieszczona tabela, w której w celu porównania z latami ubiegłymi podane zostały także dane za rok 2019 i 2020 (na podstawie danych z MOW NFZ).

Pacjenci leczeni w Krakowie w latach 2019 – 2021 wg klasyfikacji rozpoznań F00-F99					
Lp.	Rozpoznanie wg ICD - 10 ¹	Rodzaj zaburzeń psychicznych	Liczba pacjentów leczonych w 2019 r.	Liczba pacjentów leczonych w 2020 r.	Liczba pacjentów leczonych w 2021 r.
1.	F00-F09	Zaburzenia psychiczne organiczne, włącznie z zespołami objawowymi	9 514	8 217	8 056
2.	F10-F19	Zaburzenia psychiczne i zach. spowodowane używaniem środków (substancji) psychoaktywnych	7 312	6 204	6 456
3.	F20-F29	Schizofrenia, zab. typu schizofrenii (schizotypowe) i urojeniowe	8 221	7 780	7 670
4.	F30-F39	Zaburzenia nastroju (afektywne)	12 598	11 638	12 026
5.	F40-F48	Zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną	23 725	21 577	22 232
6.	F50-F59	Zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	1 200	946	1 043
7.	F60-F69	Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	3 839	3 449	3 427
8.	F70-F79	Upośledzenie umysłowe	1 729	1 632	1 619
9.	F80-F89	Zaburzenia rozwoju psychicznego (psychologicznego)	3 214	2 835	3 185
10.	F90-F98	Zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i wieku młodzieńczym	3 232	2 691	2 798
11.	F99	Zaburzenia psychiczne, inaczej nieokreślone	846	721	830
Pacjenci leczeni w Krakowie (F00-F99) ogółem:			75 430	67 690	69 342
Wydatkowane roczne środki finansowe (w zł)			131 966 644	110 246 562	120 900 671

Opracowanie własne na podst. danych z MOW NFZ;

¹ Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych

W roku 2021 łączna liczba leczonych w Krakowie we wszystkich rodzajach zaburzeń psychicznych, wskazanych jako rozpoznania wg Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 (F00-F99), wynosiła 69 342 pacjentów, co stanowiło o 1 652 pacjentów więcej niż w 2020 r., kiedy łączna liczba leczonych we wszystkich rodzajach zaburzeń psychicznych wynosiła 67 690, oraz o 6 088 pacjentów mniej niż w roku 2019, kiedy łączna liczba leczonych wynosiła 75 430 pacjentów. Odnotowany w roku 2020 spadek łącznej liczby leczonych w Krakowie we wszystkich rodzajach zaburzeń psychicznych w stosunku do lat wcześniejszych, może mieć związek z pandemią COVID-19, której początek wystąpił w roku 2020.

Najliczniejszą grupą pacjentów z zaburzeniami psychicznymi w 2021 r. na terenie Krakowa, podobnie jak w latach ubiegłych, były osoby z zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i pod postacią somatyczną (F40-F48), tj. 22 232 leczonych, co stanowiło o 655 leczonych więcej niż w 2020 r., kiedy leczonych z tym rodzajem zaburzeń psychicznych w Krakowie było łącznie 21 577, co z kolei stanowiło o 2 148 leczonych mniej niż w roku 2019, kiedy liczba leczonych wynosiła 23 725 pacjentów.

Kolejną liczną grupą pacjentów z zaburzeniami psychicznymi w roku 2021 na terenie Krakowa były osoby z zaburzeniami nastroju (afektywne F30-F39), tj. 12 026 leczonych, co stanowiło o 388 leczonych więcej niż w 2020 r., kiedy ich liczba wynosiła 11 638 oraz mniej o 572 leczonych niż w 2019 r., kiedy ich liczba w Krakowie wynosiła 12 598.

Spadek liczby leczonych pacjentów odnotowano także w stosunku do roku 2019 w grupie pacjentów z zaburzeniami psychicznymi organicznymi, włącznie z zespołami objawowymi (F00-F09) i w roku 2021 wynosiła ona 8 056 leczonych w tej grupie zaburzeń, co w stosunku do roku 2019 stanowiło o 1 458 mniej leczonych w tej grupie zaburzeń psychicznych niż w roku 2021.

W latach 2019-2021 najwyższy poziom finansowania leczonych w Krakowie we wszystkich rodzajach zaburzeń psychicznych, wskazanych jako rozpoznania wg ICD-10 (F00-F99), odnotowano w roku 2019, tj. wydatkowano 131 966 644 zł, a najniższy poziom finansowania, tj. o 21 729 082 zł niższy był w roku 2020, kiedy rozpoczęła się epidemia COVID-19, i wynosił łącznie 110 246 562 zł. W roku 2021 poziom finansowania leczenia we wszystkich rodzajach zaburzeń psychicznych w Krakowie podniósł się o 10 654 109 zł w stosunku do poziomu z 2020 r. i wydatki roczne wyniosły w 2021 r. łącznie 120 900 671 zł (przy wzroście liczby leczonych o 1 652).

V. Nowy model opieki psychiatrycznej w Krakowie

W Polsce trwa reforma opieki psychiatrycznej dorosłych oraz dzieci i młodzieży, a jej głównym celem jest kompleksowość działań oraz zwiększenie dostępu do świadczeń. Reforma opieki psychiatrycznej dorosłych była zapoczątkowana w 2018 r. w formie programu pilotażowego Centrów Zdrowia Psychicznego (CZP), w ramach którego w roku 2021 działały 33 Centra w całym kraju w 16 województwach, w tym 2 CZP w Krakowie.

W roku 2021 w Krakowie kontynuowany był program pilotażowy w centrach zdrowia psychicznego dla osób od 18. roku życia, którego głównym jego celem jest przetestowanie środowiskowego modelu opieki psychiatrycznej opieki zdrowotnej opartego na centrach zdrowia psychicznego w aspektach organizacji, finansowania, jakości oraz dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej. Realizatorem pilotażu CZP w Krakowie na podstawie Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. z 2020 r. poz. 2086 ze zmianami), był Szpital Uniwersytecki w Krakowie, a obszarem działania objęte były trzy dzielnice Krakowa: Dzielnica I Stare Miasto, Dzielnica II Grzegórzki, Dzielnica III Prądnik Czerwony. Drugim realizatorem pilotażu CZP był Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie mający swoją siedzibę przy ul. Babińskiego 29, ale swoim działaniem obejmował powiat myślenicki, gminy: Skawina, Mogilany oraz Świątniki.

Dostęp do kompleksowego leczenia psychiatrycznego jest w Polsce bardziej utrudniony dla dzieci i młodzieży niż w przypadku osób dorosłych. Zabezpieczenie opieki zdrowotnej powinno być realizowane w ramach 4 podstawowych form leczenia psychiatrycznego, tj. poradni psychiatrycznej/psychologicznej, oddziału dziennego, zespołu leczenia środowiskowego, oddziału szpitalnego), które zgodnie z założeniami, łącznie zapewniają kompleksową opiekę psychiatryczną.

Reforma opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży realizowana jest z uwzględnieniem trzech poziomów referencyjności:

I poziom referencyjności – zabezpieczają go **ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży**, a świadczenia realizowane są przez: psychologów, psychoterapeutów dzieci i młodzieży, terapeutów środowiskowych (ambulatorium).

II poziom referencyjności – zabezpieczają go **środowiskowe centra zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży**, a świadczenia realizowane są przez: psychiatrów dzieci i młodzieży/zespoły leczenia środowiskowego (ambulatorium/oddział dzienny).

III poziom referencyjności – zabezpieczają go **ośrodki wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej**, a świadczenia realizowane są przez: psychiatrów dzieci i młodzieży/izbę przyjęć, oddział całodobowy.

Nowy model opieki psychiatrycznej dostępny był w Krakowie dla dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia od 1 kwietnia 2020 r. W roku 2021 był kontynuowany w ośrodkach środowiskowej opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia na I poziomie referencyjnym, które prowadzone były przez następujące 4 podmioty lecznicze w 5 lokalizacjach miasta Krakowa:

- 1) Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie - dwie lokalizacje:
 - ul. dr. Józefa Babińskiego 29;
 - ul. Józefa Mehoffera 10;
- 2) SPZOZ Szpital Uniwersytecki w Krakowie - ul. Mikołaja Kopernika 21a;
- 3) Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie Sp. z o. o. – os. Złotej Jesieni 1;
- 4) Centrum Medyczne UNIMED Spółka z o.o. ul. Młodej Polski 7.

Świadczenia zdrowotne i leczeni w Krakowie w ramach I poziomu referencyjnego, w Ośrodku Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży: lata 2020-2021			
Liczba pacjentów leczonych	Liczba świadczeń zdrowotnych	Liczba pacjentów leczonych	Liczba świadczeń zdrowotnych
2020 rok ¹	2020 rok ¹	2021 rok ²	2021 rok ²
3 822	32 026	11 699	123 064

Opracowanie własne na podstawie danych z MOW NFZ:

¹Liczba pacjentów i liczba świadczeń zdrowotnych obejmuje okres od dnia rozpoczęcia realizacji nowej formy opieki w ramach I poziomu referencyjnego, tj. 1 kwietnia do końca roku 2020 – na podstawie danych z MOW NFZ;

²Liczba pacjentów i liczba świadczeń zdrowotnych w ramach I poziomu referencyjnego obejmuje cały rok 2021.

Młodzi pacjenci, tj. dzieci od 7. roku życia oraz młodzież do 21. roku życia w Krakowie mogli liczyć na kompleksową opiekę medyczną i wielokierunkowe wsparcie od 10 września 2021 r. także w ramach opieki oferowanej przez Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży Kraków-Południe, uruchomione jako nowa jednostka opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży w strukturze organizacyjnej Szpitala Klinicznego im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie. Wczesne rozpoznanie pojawiających się u młodych ludzi trudności i kryzysów psychicznych jest możliwe dzięki współpracy Środowiskowego Centrum z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta Krakowa i Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 3 w Krakowie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, co krakowskim dzieciom i młodzieży stworzyło możliwość skorzystania z pomocy w radzeniu sobie z nimi, bez konieczności przerywania nauki oraz bez konieczności opuszczania środowiska, w którym żyją. Krakowskie Centrum koncentrowało się m. in. na profilaktyce samobójstw dzieci i młodzieży. Każdemu z jego pacjentów po przeanalizowaniu jego sytuacji i problemów proponowany był indywidualny program leczenia i wsparcia. W Centrum dostępna była szeroka oferta terapeutyczna, profilaktyczna i edukacyjna, skierowana zarówno do dzieci i młodych ludzi z zaburzeniami emocjonalnymi, jak i do ich rodziców oraz nauczycieli i wychowawców. Centrum swoją opieką mogło obejmować w roku 2021 młodych pacjentów jedynie z trzech Dzielnic Krakowa, tj. Dębniki, Łagiewniki – Borek Fałęcki i Swoszowice, otaczając opieką ok. 1 050 osób. Czas oczekiwania na świadczenia realizowane w Krakowie wg nowych standardów opieki psychiatrycznej zgodnie z przepisami w roku 2021 wynosił tydzień, a czasem przyjęcie młodego pacjenta trwało 2-3 dni.

VI. Działalność organizacji pozarządowych

Podmioty niepubliczne, podobnie jak w latach ubiegłych, w 2021 r. współpracowały z Gminą Miejską Kraków w celu realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej oraz zdrowia publicznego, w tym zdrowia psychicznego. Podmiotami niepublicznymi realizującymi w 2021 r. zadanie polegające na prowadzeniu ośrodków wsparcia dla osób zaburzeniami psychicznymi (środowiskowych domów samopomocy) na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były następujące fundacje i stowarzyszenia: Krakowska Fundacja „Hamlet”, Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”, Krajowe Towarzystwo Autyzmu – Oddział Kraków, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Wspierania Rozwoju Społecznego „Leonardo” oraz Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”.

Ponadto na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków do prowadzenia przez podmioty niepubliczne zostało przekazane sześć z dwunastu funkcjonujących w 2021 r. mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Mieszkania te prowadzone były przez: Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne”, Fundację Pomocy Chorym Psychiczenie im. Tomasza Deca oraz Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko” (do listopada 2021 r.).

Gmina Miejska Kraków dofinansowywała także warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), które w 2021 r. prowadzone były przez następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych „EMAUS”, Fundacja im. Brata Alberta, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Kraków - Nowa Huta, Duszpasterskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA”.

W zakresie zdrowia publicznego, podobnie jak w latach poprzednich, ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację w 2021 r. na rzecz osób chorych psychicznie w Gminie Miejskiej Kraków dwóch zadań z zakresu zdrowia psychicznego, tj.: 1) „Prowadzenie centrum psychoonkologii” oraz 2) „Realizacja działań służących upowszechnianiu wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowie psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu - w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych, a także realizacja inicjatyw i działań wspierających osoby z rozpoznanymi zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin czy opiekunów; podnoszenie kompetencji terapeutów środowiskowych i innych specjalistów uczestniczących w realizacji działań profilaktycznych na rzecz opieki psychiatrycznej; zapewnienie pomocy w kryzysie psychicznym oraz wsparcia psychologicznego, w tym za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych w związku z epidemią COVID-19”.

W ramach zadania nr 1 podpisano umowę ze Stowarzyszeniem UNICORN, które w 2021 r. zrealizowało cykl indywidualnych oraz grupowych spotkań z psychologiem dla osób chorujących onkologicznie oraz ich bliskich, w tym zapewniło także udział uczestników zadania w konsultacjach z onkologiem, dietetykiem oraz w zajęciach ruchowych i z dodatkowych metod terapeutycznych (arteterapia, muzykoterapia). W Krakowskim Centrum Psychoonkologii udzielono wsparcia ok. 500 osobom chorym oraz ich bliskim w okresie od 14 czerwca do 31 grudnia 2021 r.

W ramach zadania nr 2 w roku 2021 zawarta została umowa ze Stowarzyszeniem „Otwórzcie Drzwi”, które w 2021 r. zorganizowało 17 spotkań edukacyjnych pn.: „Porozmawiajmy o chorobie psychicznej” dla osób chorujących psychicznie, ich rodzin oraz studentów kierunków

medycznych i społecznych. Spotkania miały na celu upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań. Podczas spotkań, edukatorzy opowiadali o swoim doświadczeniu choroby, w tym jak wyglądało życie przed chorobą, jakie były jej zwiastuny, czym się choroba objawiała, jak wyglądało leczenie, co im pomagało, a co przeszkadzało w zdrowieniu oraz jak chronili siebie przed nawrotem choroby. Łącznie we wszystkich spotkaniach zrealizowanych w okresie od 6 maja do 31 grudnia 2021 r. wzięło udział 277 osób.

Wszystkie powyżej opisane zadania w ramach zawartych umów zostały zrealizowane w całości, w tym m. in. z wykorzystaniem technologii komunikacji online z uwagi na sytuację epidemiczną.

VII. Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie w zakresie wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi

Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 r. w ramach działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie odbywało się poprzez realizację poniżej opisanych zadań.

1. Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy (ŚDS) są ośrodkami przeznaczonymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które udzielają wsparcia osobom chorującym psychicznie, niepełnosprawnym intelektualnie, osobom z autyzmem oraz z chorobą Alzheimera. Świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi oraz treningów umiejętności społecznych i interpersonalnych, a także w ramach terapii zajęciowej. Pomoc świadczona w ŚDS ma na celu utrzymanie osoby w jej lokalnym środowisku oraz przeciwdziałanie instytucjonalizacji, tj. umieszczeniu w placówce całodobowej.

Na koniec roku 2021 w Gminie Miejskiej Kraków funkcjonowało 12 środowiskowych domów samopomocy, w tym 1 ŚDS działający w formie jednostki budżetowej oraz 11 ŚDS (wraz z dwoma filiami), prowadzonych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne. Ponadto z dniem 1 grudnia 2021 r. Środowiskowy Dom Samopomocy z siedzibą na os. Słonecznym 5 został włączony w struktury jednostki budżetowej ŚDS „VITA” os. Młodości 8.

Spośród środowiskowych domów samopomocy: 5 dysponowało 180 miejscami dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, 3 dysponowały 126 miejscami dla osób przewlekłe chorujących psychicznie, a 2 dysponowały miejscami dla 44 osób z innymi rodzajami zaburzeń psychicznych. Ponadto 3 ŚDS obejmujące wsparciem osoby z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi dysponowały 103 miejscami. W 2021 roku placówki dysponowały łącznie 453 miejscami, a z ich oferty świadczeń skorzystało 538 osób (o 28 osób więcej niż w roku 2020).

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r. były: Krakowska Fundacja „Hamlet”, Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera (realizacja zadania do 30 listopada 2021 r.), Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”, Krajowe Towarzystwo Autyzmu – Oddział Kraków, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Wspierania Rozwoju Społecznego „Leonardo” oraz Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”. Jeden z ww. podmiotów, tj. Małopolska Fundacja Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera, zakończył realizację zadania w dniu 30 listopada 2021 roku.

Na funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy w Gminie Miejskiej Kraków w roku 2021 przekazano z budżetu państwa łączną kwotę: 10 248 785,26 zł, co stanowiło o 77 029,74 zł niższą kwotę wydatkowania niż w 2020 r. (10 325 815 zł).

Ponadto w Krakowie w 2021 r. działał Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzony na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Krakowską Fundację „Hamlet”. Podobnie jak w roku 2020, Klub Samopomocy dysponował w 2021 r. 20 miejscami.

Z pomocy mogły skorzystać pełnoletnie osoby mające problem ze zdrowiem psychicznym i pozostające w stałym leczeniu. Klub działał w oparciu o aktywność własną uczestników, wspieranych przez jego pracowników. W ramach zajęć organizowanych w Klubie można było skorzystać z warsztatów kulinarnych, tanecznych, plastycznych, kulturalnych i komputerowych. Świadczone było także poradnictwo psychologiczne. Z pomocy udzielanej w Klubie w 2021 r. skorzystało 25 osób (o 3 os. więcej niż w 2020 r.).

Wysokość dotacji przekazanej w 2021 r. ze środków budżetu państwa na funkcjonowanie Klubu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi wynosiła 134 592 zł.

2. Mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi miały na celu udzielanie osobom w nich zamieszkującym wsparcia w zakresie poprawy kontaktów społecznych, przywrócenie możliwości pełnienia satysfakcjonujących ról społecznych, zapewnienie bezpiecznego, całodobowego zakwaterowania. Celem wsparcia w wykonywaniu codziennych obowiązków połączonego z treningiem umiejętności społecznych było doprowadzenie do częściowego lub całkowitego usamodzielnienia.

W Krakowie na koniec grudnia 2021 r. funkcjonowało 12 mieszkań chronionych tego typu, w tym 6 mieszkań funkcjonowało w strukturze jednostek budżetowych, tj. domów pomocy społecznej, a prowadzenie 7 mieszkań chronionych Gmina Miejska Kraków zleciła kilku organizacjom pozarządowym, tj.: Stowarzyszeniu Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszeniu Rodzin „Zdrowie Psychiczne”, Fundacji Pomocy Chorym Psychiczenie im. Tomasza Dece oraz do końca listopada 2021 r. Chrześcijańskiemu Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”.

Łączna liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 r. wynosiła 57 (o 3 miejsca mniej niż w 2020 r.). Ze wsparcia w mieszkaniach chronionych w 2020 r. skorzystało 65 osób (o 3 osoby mniej niż w 2020 r.).

Wysokość dotacji przekazanej w 2021 r. na funkcjonowanie mieszkań chronionych wspieranych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach środków finansowych Gminy Miejskiej Kraków wynosiła 589 370,75 zł, co stanowiło o 64 324,75 kwotę dotacji wyższą niż w 2020 r. (525 046 zł).

3. Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ) to forma wsparcia zapewniająca osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja przez warsztat ww. celów odbywała się w 2021 r. poprzez codzienne zajęcia, przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej realizowanych w ramach pracowni m. in. gospodarstwa domowego, stolarskich, krawieckich, edukacyjnych, plastycznych, komputerowych, gospodarczo-ogrodniczych. Na terenie Krakowa w 2021 r. działało 12 warsztatów terapii zajęciowej (o 2 WTZ mniej niż w 2020 r.), w tym 2 funkcjonowały w strukturach jednostek budżetowych, a 10 WTZ prowadzonych było przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Warsztaty terapii zajęciowej zapewniały w 2021 r. łącznie 563 miejsca przeznaczone dla osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, w tym 99 miejsc w podmiotach publicznych. Z rehabilitacji społecznej i zawodowej w ramach warsztatów terapii zajęciowej w 2021 r. uczestniczyło w zajęciach 601 osób niepełnosprawnych (o 5 osób mniej niż w 2020 r.). W ciągu roku warsztaty opuściło 42 osoby, w tym 6 osób podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej.

W roku 2021 Gmina Miejska Kraków dofinansowywała prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej przez następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Kraków Nowa Huta, Stowarzyszenie Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych „EMAUS”, Fundacja im. Brata

Alberta, Duszpasterskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA”.

Na funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej w roku 2021 przekazana została dotacja w wysokości 14 266 654 zł, co stanowiło o 930 066 zł kwotę niższą niż dotacja przekazana w 2020 r. (13 336 588 zł), w tym 12 171 559 zł pochodziło ze środków finansowych PFRON oraz 2 095 095 zł ze środków finansowych Gminy Miejskiej Kraków, co stanowiło o 241 419 zł więcej niż kwota przekazana w 2020 r. ze środków Gminy.

4. Domy pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Domy pomocy społecznej (DPS) zapewniały opiekę i wsparcie osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu niepełnosprawności intelektualnej lub zaburzeń psychicznych, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

Krakowski system domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 r. tworzyło 6 domów pomocy społecznej (DPS), funkcjonujących w formie jednostek budżetowych. Ponadto od kwietnia 2021 r. nadzorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej objęty został PDS przy ul. Rozrywka 1 dla osób uzależnionych od alkoholu.

W 2021 roku 82 osoby zostały przyjęte do domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Łącznie z tej formy pomocy skorzystało 1 048 osób.

Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w roku 2021 wyniosły 78 231 592,52 zł, co stanowiło o 8 915 998,64 zł kwotę niższą od kwoty wydatkowanej w 2020 r. (69 315 593,88 zł). Ze środków Gminy Miejskiej Kraków w 2021 r. wydatkowano 64 576 358,95 zł, tj. o 8 945 265,64 zł więcej niż w roku 2020. Pozostałe środki wydatkowane w roku 2021 w wysokości 13 655 233,57 zł były środkami pochodzącymi z budżetu państwa (o 29 267 00 zł mniej niż w 2020 r.).

Wykaz domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 r. wraz z liczbą miejsc*

Lp.	Nazwa i adres jednostki	Typ Domu	Liczba miejsc w 2021 r.
1.	DPS ul. Łanowa 43	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	165
			165
2.	DPS ul. Krakowska 55	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	260
3.	DPS ul. Łanowa 41		378
4.	DPS os. Szkolne 28**		55
			693
5.	DPS ul. Babińskiego 25	dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	87
6.	DPS os. Hutnicze 5***		40
			127
7.	DPS ul. Rozrywka 1****	dla osób uzależnionych od alkoholu	55
			55
Łączna liczba miejsc			1040

* opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Krakowie wg stanu na 31 grudnia 2021 r.

** 55 miejsc w budynku os. Szkolne 28 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

*** 40 miejsc w budynku os. Hutnicze 5 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

****od kwietnia 2021 r. DPS ul. Rozrywka 1 objęty nadzorem MOPS w Krakowie

5. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, świadczone były przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym oraz dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Obejmowały czynności polegające na pielęgnacji (wspieranie procesu leczenia) oraz na uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia.

W 2021 roku wykonano 92 782,5 godziny specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, co stanowiło o 5 187 godz. mniej niż w 2020 r. (97 969,5 godz.). W 2021 r. pomocą objęto 295 osób, czyli o 63 osoby mniej niż w roku 2020 (358 osób). Usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone były w 2021 r. na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Fundację na Rzecz Chorych na SM im. bł. Anieli Salawy.

Wysokość dotacji przekazanej w 2021 r. na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach środków z budżetu państwa wynosiła 2 930 249,93 zł, co stanowiło o 25 686,98 zł mniej niż kwota wydatkowana w 2020 r. (2 904 562,95 zł).

6. Realizacja Programu Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny” (PAL) dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny” (PAL) w 2021 r. był realizowany jako program skierowany do osób z zaburzeniami psychicznymi i wspólnie z nimi zamieszkujących oraz osób spokrewnionych, zamieszkujących oddzielnie, spełniających kryteria zagrożenia wykluczeniem społecznym. Głównym celem Programu było podniesienie aktywności społecznej oraz wzrost integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin i opiekunów. W ramach ww. Programu wsparciem zostało objętych w 2021 r. łącznie 60 osób (o 18 os. mniej niż w 2020 r.). W ramach wsparcia grupowego dla uczestników PAL odbywały się cykliczne spotkania charakterze edukacyjnym ze specjalistami z dziedziny psychiatrii oraz pomocy społecznej.

W zakresie rozwoju osobistego i podnoszenia kompetencji uczestnicy PAL skorzystali z następujących warsztatów tematycznych:

- trening stabilności emocjonalnej,
- trening pamięci i koncentracji,
- trening komunikacji społecznej,
- trening metapoznawczy,
- warsztaty plastyczne,
- warsztaty ogrodnicze,
- warsztaty ceramiczne,
- warsztaty funkcjonowania w grupie – integracyjny wyjazd plenerowy, wyjścia do instytucji kultury.

W zakresie wsparcia indywidualnego prowadzona była przez cały rok terapia indywidualna przez psychoterapeutów – wolontariuszy. W miarę potrzeb uczestnicy korzystali ze spotkań indywidualnych z animatorami PAL, współpracującymi z osobami i instytucjami działającymi w środowisku lokalnym na rzecz ochrony zdrowia psychicznego.

Program Aktywności Lokalnej był finansowany ze środków Gminy Miejskiej Kraków i w 2021 roku na jego realizację przeznaczono łącznie 14 580,52 zł, tj. o 6 624,77 zł więcej niż to miało miejsce w 2020 r. (7 955,75 zł).

7. Mieszkanie wspomagane w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi

W 2021 r. projekt pn.: „Sami – dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”, podobnie jak w poprzednim roku, adresowany był do osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym przede wszystkim z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia

wymagają pomocy w codziennym życiu. Projekt posłużył opracowaniu i przetestowaniu jednego standardu funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz pomógł stworzyć warunki, które osobom z niepełnosprawnościami sprzężonymi umożliwiały niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W roku 2021 w ramach Projektu świadczone były usługi o charakterze społecznym, opiekuńczo – wspierającym, zawodowym, a także uczestnikom udzielana była pomoc psychologiczna. Usługi w ramach ww. Projektu były realizowane w:

- 1) mieszkaniu treningowym, znajdującym się w Krakowie przy ul. Ludwisarzy 12, gdzie osoby w nim przebywające przygotowywane znajdowały się pod opieką specjalistów do prowadzenia samodzielnego życia;
- 2) mieszkaniach własnych osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Czas udziału w Projekcie wynosił od 3 tygodni do 6 miesięcy, z możliwością rozwiązania mającego na celu przedłużenie tego okresu. Wsparciem obejmowane były również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi były dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

W 2021 roku ze wsparcia oferowanego w ramach Programu skorzystało 20 osób, w tym 10 osób w ramach mieszkania wspomaganego oraz 10 osób w ramach mieszkań własnych. Wysokość środków wydatkowanych na realizację Projektu w 2021 r. wyniosła 422 678,35 zł, co stanowiło kwotę o 63 885,60 zł wyższą niż kwota wydatkowana na to zadanie w 2020 r. (358 792,75 zł).

Ponadto, zgodnie z pismem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej z dnia 26 maja 2021 r., Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii wyraził zgodę na wprowadzenie zmian w tym Projekcie w zakresie przedłużenia jego realizacji do dnia 31 marca 2023 r. oraz uruchomienia kolejnych mieszkań wspomaganych. W związku z tym, Gmina Miejska Kraków otrzymała dodatkowe środki finansowe w 2021 w wysokości 763 967,50 zł na uruchomienie kolejnego mieszkania wspomaganego, tym razem wspieranego. W tym celu przebudowano i przystosowano do potrzeb 5 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz w pełni wyposażono budynek w Krakowie przy ul. Tokarskiej 16. Dofinansowanie Gminy Miejskiej Kraków na to zadanie wyniosło 255 188,18 zł.

VIII. Realizacja działań podejmowanych przez poradnie psychologiczno - pedagogiczne funkcjonujące na terenie Krakowa

W celu zapewnienia uczniom krakowskich szkół wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb, jak również w celu udzielania wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, ich rodzicom oraz nauczycielom, poradnie psychologiczno – pedagogiczne (PPP), w tym specjalistyczne (SPPP) w roku 2021 realizowały różnorodne zadania statutowe (ujęte w planach pracy poszczególnych poradni), które związane były z promocją zdrowia psychicznego i zapobieganiem zachowaniom dysfunkcyjnym, oraz z upowszechnianiem wiedzy na temat zdrowia psychicznego.

W krakowskich poradniach psychologiczno-pedagogicznych w 2021 r. działały zespoły wydające orzeczenia i opinie dla dzieci i uczniów niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących i dzieci z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (na podstawie Zarządzenia nr 53/20 Małopolskiego Kuratora Oświaty).

Wsparcie dla uczniów realizowane było w 2021 r. przez rejonowe i specjalistyczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz szkoły i placówki w różnorodnych formach, w tym poprzez:

- 1) upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego poprzez wprowadzenie w szkołach programów profilaktyki zdrowia psychicznego, rozwijających umiejętność radzenia sobie ze stresem, prowadzenie zajęć wychowawczych przez wychowawcę, psychologa, pedagoga poświęconych pandemii i jej konsekwencjom dla zdrowia psychicznego, rozwijanie i wzmacnianie w uczniach samodzielności, pomaganie w zrozumieniu własnych emocji, uczenie korzystania z posiadanych predyspozycji;

2) telefony wsparcia – udzielanie wsparcia telefonicznego w związku z pandemią wirusa SARS-CoV-2 przez specjalistów zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Każda osoba, która potrzebowała rozmowy i pomocy mogła skorzystać z telefonów wsparcia, które były dostępne dla mieszkańców także w godzinach wieczornych. Kontakt realizowany był drogą telefoniczną lub poprzez Skype'a, a nawet za pośrednictwem dostępnego on-line czatu. Specjaliści udzielający wsparcia pozostawali do dyspozycji rodziców i uczniów od poniedziałku do piątku, pełniąc dyżury także w godzinach wieczornych. Lista krakowskich poradni psychologiczno-pedagogicznych wraz z numerami telefonów i godzinami dyżurów była dostępna w serwisie miejskim, na Portalu Edukacyjnym;

3) zainicjowanie akcji pn. „Nie daj się” we współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w ramach której w krótkich odcinkach publikowanych w Portalu Edukacyjnym wsparcie uczniów, rodziców i nauczycieli realizowane było w formie przystępnej prezentacji różnorodnych sposobów i rozwiązań problemów pojawiających się w warunkach pracy zdalnej. Towarzyszące filmiki miały na celu podkreślenie znaczenia relaksu i aktywności fizycznej w tym trudnym czasie. Przedstawiciele społeczności szkolnych zachęceni byli ponadto do dzielenia się dobrymi praktykami. Z myślą o kondycji psychicznej nauczycieli realizowany był projekt pn. „Nauczycielu – razem daję moc”, stanowiący zachętę do uczestnictwa w nowej sieci współpracy mającej na celu wymianę doświadczeń i wsparcie specjalistów w tym trudnym czasie;

4) Powrót do „normalnej” aktywności i codziennego funkcjonowania po długiej izolacji w związku z pandemią spowodowaną wirusem SARS-CoV-2 był momentem, który wszyscy wykorzystywali na poszukiwania możliwości i sposobów nadrobienia wielomiesięcznych zaległości, związanych z przebywaniem na wolnym powietrzu, sportem i rekreacją. *Kraków w formie* - kampania miasta, która wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, zachęcała do spędzania wolnego czasu między innymi poprzez korzystanie z atutów miejskiej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Włączając się w kampanię, szkoły i placówki samorządowe zaproponowały mnóstwo ciekawych propozycji związanych z promocją zdrowego stylu życia. Pod hasłem „Chodźże na pole”, w poszczególnych blokach tematycznych znaleźć można było wydarzenia sportowo-rekreacyjne:

- „Aktywna świetlica” – zajęcia ruchowe z wykorzystaniem infrastruktury sportowej szkoły, prowadzone w ramach zajęć świetlicowych przy wsparciu studentów AWF;
- „Szkoła w ruchu, ruch w szkole”, „Poznajmy się w ruchu” – aktywności sportowe np. biegi, nordic walking, wycieczki rowerowe, mecze, treningi fitness, sportowa sobota – wspólne ćwiczenia, aktywne przerwy międzylekcyjne;
- „Tu też można ćwiczyć” - realizacja 3 i 4 godziny w-f z wykorzystaniem rekreacyjnych terenów miasta (biegi, rowery, wycieczki piesze), zajęcia w-f poza szkolnymi boiskami;
- „Zostaw kompa, weźże piłkę!” – aktywności ruchowe przy wykorzystaniu sprzętu sportowego znajdującego się w szkołach;
- organizacja turniejów międzyszkolnych w różnych dyscyplinach sportu pod ogólnym hasłem: „Złap formę po pandemii”.

5) SZKOLENIA dla nauczycieli wychowania fizycznego i nie tylko – w porozumieniu z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną nr 4 przygotowano ofertę szkoleń dla nauczycieli w oparciu o tematy zgłaszane do bloku tematycznego Kampanii *Kraków w formie* pn. „Udział nauczycieli w organizowanych przez miasto szkoleniach związanych z tematyką wpływu sportu i rekreacji na procesy poznawcze uczniów, ich kondycję psychiczną oraz wpływu ćwiczeń na pracę nauczycieli – zwalczanie stresu, wypalenia zawodowego (były to szkolenia warsztatowe)”;

6) Gmina Miejska Kraków podjęła współpracę ze Szpitalem Klinicznym im. dr J. Babińskiego w Krakowie w ramach projektu pn. „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków-Południe”. Przedsięwzięcie ma charakter pilotażowy i jest dofinansowywane ze środków Unii Europejskiej (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój). W jego ramach dzieci i młodzież do 21-ego roku życia, zamieszkała na terenie trzech Dzielnic Krakowa (VIII, IX i X), może liczyć na kompleksową pomoc terapeutyczną, psychologiczną i medyczną, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Przewiduje się, że ze wsparcia w ramach tego projektu skorzysta ok. 1 000 osób i potrwa on do 31 sierpnia 2023 r.

7) działania poradni psychologiczno-pedagogicznych wspierające rozwój dzieci i młodzieży poprzez udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, oraz ich rodzicom, a także poprzez udzielanie wsparcia nauczycielom i wychowawcom w ramach działań podejmowanych w 2021 r. przez krakowskie poradnie psychologiczno-pedagogiczne (wg poniższego opisu działań poszczególnych poradni, sporządzonego na podstawie danych otrzymanych z Wydziału Edukacji).

Nakłady finansowe poniesione w roku 2021 w związku z działaniami prowadzonymi przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w 2021 r. wyniosły 28 842 511,58 zł, co stanowiło 1 877 001,58 zł więcej niż w roku 2020, kiedy nakłady na ich działalność wynosiły 26 965 510 zł, a o ponad 8,2 mln zł więcej niż w roku 2019, kiedy wysokość nakładów wyniosła ok. 20,6 mln zł. Dane o nakładach rocznych na działalność krakowskich PPP i SPPP w ostatnich latach potwierdzają, że ich wysokość systematycznie z roku na rok wzrastała.

W Krakowie działały cztery poniżej wskazane rejonowe poradnie psychologiczno-pedagogiczne. W roku 2021 udzieliły one pomocy psychologiczno-pedagogicznej i wsparcia dla 6 828 osób łącznie, co stanowi o 1 804 osoby więcej niż w 2020 r., kiedy rejonowe PPP udzieliły pomocy i wsparcia łącznie 5 024 osobom.

1. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 1 przy ul. A. Chmielewskiego 1 – teren działania obejmował obszar określony granicami administracyjnymi Dzielnicy I, Dzielnicy II i Dzielnicy III Miasta Krakowa;
2. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 2 przy ul. Siewnej 23d – teren działania obejmował obszar określony granicami administracyjnymi Dzielnicy IV, Dzielnicy V, Dzielnicy VI i Dzielnicy VII Miasta Krakowa;
3. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 3 przy ul. Konfederackiej 18 – teren działania obejmował obszar określony granicami administracyjnymi Dzielnicy VIII, Dzielnicy IX, Dzielnicy X, Dzielnicy XI, Dzielnicy XII i Dzielnicy XIII Miasta Krakowa;
4. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 4 na os. Kalinowym 18 i Filia Poradni na os. Złotego Wieku 36 – teren działania obejmował obszar określony granicami administracyjnymi Dzielnicy XIV, Dzielnicy XV i Dzielnicy XVI, Dzielnicy XVII i Dzielnicy XVIII Miasta Krakowa.

Ad 1. W roku 2021 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1 udzieliła różnych form wsparcia i pomocy psychologicznej dla 1 498 osób, w tym m. in.:

- 1) Prowadzone były terapie psychologiczne;
- 2) Prowadzone były psychoterapie;
- 3) Realizowane były interwencje kryzysowe;
- 4) Udzielono wsparcia w formie terapii rodzinnej;
- 5) Działania mające na celu prace z emocjami u dzieci i młodzieży;
- 6) Prowadzona była szkoła dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym z zaburzeniami emocji;
- 7) Prowadzona była szkoła dla dzieci w wieku szkolnym z zaburzeniami zachowania;
- 8) Realizowany był trening umiejętności społecznych;
- 9) Przeprowadzono konsultacje nt. dbania o zdrowie psychiczne;
- 10) Przeprowadzono konsultacje dotyczące motywacji w kryzysie;
- 11) Działania w zakresie diagnozy i orzecznictwa.

Ad 2. W roku 2021 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 udzieliła różnych form wsparcia i pomocy dla 1 517 osób, w tym m. in.:

- 1) Zorganizowano zajęcia dla uczniów klas I-III oraz dzieci w wieku przedszkolnym z zakresu zdrowia psychicznego pn. „Bajkoterapia” – 273 dzieci;
- 2) Przeprowadzono w krakowskich szkołach zajęcia warsztatowe z zakresu uzależnień behawioralnych – 621 uczniów;

- 3) Przeprowadzono różne formy terapii indywidualnej, w tym terapia psychologiczna, psychoterapia i terapia rodzin – 176 osób;
- 4) Zrealizowano warsztaty integracyjne i reintegracyjne (klasy V, VI, VII) – 107 osób;
- 5) Zorganizowano warsztaty profilaktyki zdrowia psychicznego, w tym z zakresu dbania o zdrowie psychiczne, wzmacniania odporności psychicznej, motywacji w kryzysie oraz dbania o emocje i relacje z innymi – 170 osób;
- 6) Przeprowadzono interwencję kryzysową: „Śmierć nauczyciela” – 20 osób;
- 7) Przeprowadzono balintowski trening dla grupy nauczycieli – 14 osób;
- 8) Realizowano cykliczne spotkania w formie grupy wsparcia dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych – 20 osób;
- 9) Prowadzono grupę wsparcia dla rodziców dzieci z Zespołem Aspergera – 116 osób.

Ad 3. W roku 2021 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3 udzieliła różnych form wsparcia i pomocy dla 2 053 osoby, w tym m. in.:

- 1) Zorganizowano cykliczne spotkania z rodzicami uczniów o charakterze wspierającym w przypadku braku motywacji dzieci do pracy zdalnej, dot. zdrowia psychicznego oraz dot. potrzeb w zakresie podjęcia terapii – 450 osób;
- 2) Prowadzono terapie indywidualne dzieci jako formę stałego i jakościowego wsparcia psychicznego i emocjonalnego uczniów w zakresie funkcjonowania społecznego, radzenia sobie ze stresem, zapobiegania: agresji, wykluczeniu, zachowaniom dysfunkcyjnym oraz w zakresie wspierania – 285 dzieci;
- 3) Zrealizowano działania w formie interwencji kryzysowej – 70 osób;
- 4) Przeprowadzono Trening Umiejętności Społecznych oraz zajęcia ogólnorozwijające – 20 dzieci;
- 5) Zorganizowano zajęcia warsztatowe w szkołach dot. bezpiecznego korzystania z Internetu (82 os.) – 105 dzieci;
- 6) Udzielano rodzicom i nauczycielom porad konsultacyjnych z zakresu nabywania umiejętności właściwego planowania czasu przeznaczonego na naukę i odpoczynek będącego warunkiem zachowania równowagi w codziennym funkcjonowaniu dziecka w roli ucznia, omówienia typowych problemów w okresie adolescencji, uzależnienia od mediów społecznościowych i komputera, nt. udzielania wsparcia w zakresie poczucia izolacji i samotności w czasie pandemii, w kwestiach dot. konkretnych sytuacji związanych z lękiem i złością, zapoznano z różnymi technikami relaksacyjnymi, bajkami terapeutycznymi, omówiono problemy podczas nauki zdalnej, kwestie wzmacniania motywacji wewnętrznej do nauki, organizowania schematu dnia zgodnie z potrzebami rozwojowymi i zasadami zdrowia psychicznego, postępowania z dziećmi w ramach modelowania zachowań dzieci w celu zniwelowania zachowań niepożądanych – 450 osób;
- 7) Przygotowano opinie o potrzebie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia – 154 dzieci;
- 8) Przygotowano orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego z powodów psychiatrycznych – 52 dzieci;
- 9) Przygotowano orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – 177 dzieci (w tym ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym – 19, niedostosowanie społeczne – 54, Zespół Aspergera – 68, Autyzm – 36).

Ponadto w roku 2021 na terenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 3 działał Zespół Pierwszego Kontakt (ZPK) utworzony w ramach projektu pilotażowego pn. Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków-Południe, realizowanego od 10 września 2021 r. przez Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie.

Ad 4. W roku 2021 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 4, obejmując opieką przede wszystkim przedszkola i szkoły z terenu Nowej Huty, udzieliła różnych form wsparcia i pomocy dla 1 760 osób, w tym m. in.:

- 1) Realizowano działania adresowane do dzieci i młodzieży, w tym w zakresie diagnozy, orzecznictwa, psychoterapii indywidualnej, psychoterapii rodzinnej, terapii pedagogicznej i logopedycznej;
- 2) Realizowano działania mające na celu wspomaganie prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży;
- 3) Udzielano wsparcia w formie porad psychologicznych dla uczniów, ich rodziców, nauczycieli oraz w formie warsztatów.

W Krakowie funkcjonowały także cztery poniżej wymienione specjalistyczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne. W roku 2021 udzieliły one specjalistycznej pomocy i wsparcia łącznie dla 11 032 osób, co stanowi o 4 016 osób więcej niż w 2020 r., kiedy specjalistyczne PPP udzieliły pomocy i wsparcia łącznie dla 7 016 osób.

1. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna „Krakowski Ośrodek Terapii” (KOT) przy ul. Helclów 23a;
2. Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Krakowie przy ul. Półkole 11;
3. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi w Krakowie przy ul. św. Gertrudy 2;
4. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna dla Dzieci w Wiekach Przedszkolnym w Krakowie przy ul. W. Popławskiego 17, a od roku szkolnego 2021/2022 Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna pn. „Krakowski Ośrodek Kariery” (KOK).

Ad 1. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna pn. "Krakowski Ośrodek Terapii" (KOT) w roku 2021 objęła opieką psychologiczną i różnymi formami wsparcia łącznie 3 370 osób. Poradnia realizowała zadania statutowe i podejmowała różnorodne inicjatywy w zakresie ochrony i promocji zdrowia psychicznego, w tym m. in.:

- 1) Prowadzenie psychoterapii indywidualnej dzieci – 94 osoby;
- 2) Prowadzenie psychoterapii indywidualnej młodzieży – 114 osób;
- 3) Prowadzenie terapii rodzin – 116 rodzin;
- 4) Organizacja psychoterapii grupowej dzieci II i III klas SP pn. „Miasteczko” – 16 osób;
- 5) Organizacja psychoterapii grupowej dzieci IV klas SP pn. „Statek” – 7 osób;
- 6) Organizacja psychoterapii grupowej dzieci V-VI klas SP pn. „Kraina” – 7 osób;
- 7) Organizacja psychoterapii grupowej dzieci VII-VIII klas SP – 18 osób;
- 8) Warsztaty dla rodziców w kryzysie rozstania pn. „Łódź na falach” – 65 osób;
- 9) Warsztaty dla rodziców pn. „Pozytywna dyscyplina” – 21 osób;
- 10) Warsztaty dla rodziców pn. „Czarny kot – zrozumieć depresję” – 115 osób;
- 11) Grupa dla rodziców dzieci z ADHD – 19 osób;
- 12) Indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców – 831 osób;
- 13) Prowadzenie grupy dla rodziców adopcyjnych pn. „Dolina Tam-Tam” – 6 rodzin;
- 14) Warsztat dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym pn. „Kotki za płotki – o lęku separacyjnym” – 30 osób;
- 15) Warsztaty edukacyjne pn. „Kotopiryna” poświęcone konkretnym trudnościom i sposobom na ich rozwiązanie – 94 osoby;
- 16) Warsztaty dla nauczycieli pn. „Czarny kot – zrozumieć depresję” – 126 osób;
- 17) Program profilaktyczny dla wychowawców klas I-III SP pn. „Kot w tarapatach” – 279 osób;
- 18) Program profilaktyczny dla wychowawców klas IV SP pn. „Kotwica” – 30 osób;
- 19) Indywidualne wsparcie dla wychowawców i specjalistów, w tym superwizje – 10 osób;
- 20) Konsultacje w formie spotkań – 484 osoby;

- 21) Diagnoza dzieci i młodzieży pod kątem trudności i niepowodzeń szkolnych, oraz przed rozpoczęciem terapii, również z zakresu trudności na tle psychicznym – 455 osób;
- 22) Diagnoza lekarska – 51 osób;
- 23) Sieć wsparcia dla wychowawców klas I-III – 15 osób;
- 24) Sieć wsparcia dla wychowawców klas IV i wyżej – 17 osób;
- 25) Konferencja dla pracowników krakowskiej oświaty pn. „Współczesne wyzwania psychoterapii dzieci, młodzieży i rodzin” – ok. 350 osób;
- 26) Procesowe wsparcie szkół i placówek wg zgłoszonego zapotrzebowania i na podstawie przeprowadzonej diagnozy – 13 szkół i placówek.
- 27) Telefon wsparcia – forma pomocy realizowana na bieżąco.

Ad 2. Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Krakowie udzieliła różnych form wsparcia i pomocy dla 4 966 osób łącznie, w tym m. in.:

- 1) Zorganizowano webinary i warsztaty dla uczniów, w tym m.in.: „Jak uczy się Twój mózg”, „Moje cele na najbliższy rok”, „Jak wspierać rówieśników w kryzysie psychicznym i jak zadbać o swoje zdrowie psychiczne”, „Klimat naszej klasy”, „Jak sobie radzić z zaczepianiem?” - ok. 175 uczniów;
- 2) Zorganizowano webinary dla rodziców pn.: „Jak wspierać dziecko w nauce zdalnej?”, „Depresje, myśli samobójcze i samookaleczenia u dzieci i młodzieży”, „Treści nieodpowiednie dla dzieci, czyli postaramy się odpowiedzieć na pytanie czemu wokół serialu „Squid Game” jest tyle szumu i co jeszcze zagraża dzieciom, a o tym mało kto (lub nikt) nie mówi?”, „Jak sobie radzić z zaczepianiem?”, „Jak pomagać dzieciom w rozwiązywaniu problemów?”, „Szkoła dla Rodziców” – ok. 122 osoby;
- 3) Zrealizowano konsultacje indywidualne i grupowe dla nauczycieli różnych krakowskich szkół podstawowych oraz niektórych zespołów szkół oraz tematyczne webinary np. dot. depresji i samobójczych myśli, bezpiecznego Internetu itp. – 344 osoby;
- 4) Zainicjowano projekty edukacyjne do realizacji w warunkach edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe, zespoły szkół ogólnokształcących z oddziałami integracyjnymi) – 308 osób;
- 5) Zrealizowano projekt edukacyjny pn. „Inspiracje-ku edukacji włączającej”, w tym wizyty studyjne, konferencje, konsultacje, seminarium nauczycieli przedszkoli oraz forum nauczycieli szkół podstawowych – 158 osób;
- 6) Zrealizowano interdyscyplinarny projekt edukacyjny „Raz na ludowo. Folklor Krakowa i okolic.” Dla przedszkoli i szkół podstawowych – 466 osób;
- 7) Zorganizowano konferencje dla nauczycieli i dyrektorów szkół oraz dla rodziców jako formy wsparcia w zdalnej edukacji w okresie pandemii – 1 730 osób;
- 8) Realizowano grupy wsparcia w formie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli i wychowawców świetlic, w tym z zakresu profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży, dla opiekunów rozwoju szkoły, koordynatorów itp. – 1 472 osoby;
- 9) Prowadzono dyżury telefoniczne pracowników Poradni jako formę wsparcia dla rodziców i uczniów oraz nauczycieli – 191 osób.

Ad 3. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi w roku 2021 udzieliła różnych form specjalistycznej pomocy i wsparcia dla ok. 992 osób, w tym m. in.:

- 1) Prowadzono „Szkołę dla rodziców” w zakresie psychoedukacji nt. rozwiązywania sytuacji konfliktowych bez przemocy oraz metod wspierania dzieci w rozwiązywaniu ich problemów – 26 osób;
- 2) Prowadzono psychologiczną terapię indywidualną i terapię grupową dla dzieci i młodzieży doświadczających trudności emocjonalnych związanych ze zmianami adaptacyjnymi, przeżywaniem silnego lęku, smutku, złości, niechęci do szkoły oraz trudności w kontaktach z rówieśnikami – 93 uczniów;

- 3) Prowadzono dyżur telefoniczny terapeutyczny dla rodziców w sytuacjach kryzysowych w celu udzielania porad psychologicznych nt. strategii postępowania adekwatnych do zgłoszonego problemu, w tym udzielanie pomocy i wsparcia w związku z lękami i kryzysem pojawiającym się w związku z epidemią SARS-CoV-2 – 52 osoby;
- 4) Prowadzono konferencje i warsztaty w formie on-line oraz stacjonarnej m.in. nt. wspierania rówieśników w kryzysie psychicznym, nt. potrzeb i trudności dziecka doświadczającego rozpadu rodziny, nt. wsparcia psychicznego ucznia w praktyce szkolnej oraz rozpoznawania możliwości uczniów psychofizycznych w aspekcie doradztwa zawodowego – 260 osób;
- 5) Organizowano e-warsztaty edukacyjne nt. cyberzaburzeń i cyberuzależnień oraz skutecznego modelowania relacji dzieci w dobie technologii cyfrowych – 356 osób;
- 6) Organizowano różnorodne szkolenia i warsztaty w ramach sieci współpracy, w tym Interwencja w kryzysie, Bezpieczna Szkoła, oraz szkolenia w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nt. wyzwań XXI wieku, profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy i wsparcia w zakresie niwelowania negatywnych zachowań związanych z agresją, przemocą i uzależnieniami, a także szkolenia mające na celu profilaktykę zdrowia psychicznego i samoregulacji, przeciwdziałanie depresji, myślom samobójczym i samookaleczeniom wśród dzieci i młodzieży – 205 osób.

Ad 4. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Dla Dzieci w Wiekach Przedszkolnym, funkcjonująca od września 2021 r. (od nowego roku szkolnego 2021/2022) pod nową nazwą, tj. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna pn. „Krakowski Ośrodek Kariery” (KOK) udzieliła różnych form wsparcia i pomocy dla ok. 1 704 osób, w tym m. in.:

- 1) Przeprowadzono wczesną diagnostykę i interwencje w zaburzeniach rozwoju u dzieci w wieku przedszkolnym i wydano łącznie 458 opinii, w tym 98 opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju i 360 opinii logopedycznych, psychologicznych i pedagogicznych oraz 136 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego) – 594 dzieci;
- 2) Zrealizowano szkolenia dla nauczycieli w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej – ok. 90 osób;
- 3) Udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wsparcia dla dzieci i młodzieży i ich rodzicom – 914 dzieci i ich rodziców;
- 4) Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli w zakresie radzenia sobie w trudnych sytuacjach – 50 osób;
- 5) Przeprowadzono mediacje pomiędzy rodzicami a dziećmi pozostającymi w konflikcie w celu zmniejszenia napięć emocjonalnych i eliminowania nieprawidłowych wzorców w środowisku wychowania dziecka - 18 rodzin;
- 6) Przeprowadzono zajęcia w grupie dla dzieci z lękiem społecznym – 8 dzieci,
- 7) Przeprowadzono terapię rodzin – ok. 30 osób;
- 8) Udzielono wsparcia nauczycielom przedszkoli – stała współpraca z 50 placówkami (w tym 8 filiami) i udzielanie porad – na bieżąco.

Ponadto w roku 2021 ww. Poradnia realizowała działania upowszechniające wiedzę nt. zdrowia psychicznego mające na celu podnoszenie świadomości społeczności lokalnej oraz kształtowanie zachowań wzmacniających kondycję psychiczną.

W ramach standardowych działań wspierających rodziców, a realizowanych przez krakowskie poradnie psychologiczno-pedagogiczne, rodzice otrzymywali informacje o możliwości diagnozy i leczenia dziecka, o dostępności różnych form psychiatrycznej opieki zdrowotnej i wsparcia innych instytucji działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Ponadto poradnie współpracowały z różnymi podmiotami świadczącymi pomoc (klinika psychiatrii, przychodnie specjalistyczne, szpitale), upowszechniając informacje o możliwych formach pomocy i wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

IX. Realizacja przez Gminę Miejską Kraków programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego i inne działania

1. W roku 2021 kontynuowano trzyletnią realizację programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego, na podstawie Uchwały Nr VI/105/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 stycznia 2019 r. w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021. W roku 2021 realizowane były następujące dwa programy polityki zdrowotnej:

1) Program Pomoc w powrocie do zdrowego funkcjonowania psychicznego. Program profilaktyki głębokich, nawracających zaburzeń psychicznych (GZP).

W ramach pierwszego etapu zostały przygotowane materiały edukacyjne dotyczące rozpoznawania i przeciwdziałania rozwojowi głębokich zaburzeń psychicznych, a w drugim etapie realizowane były porady diagnostyczno-edukacyjne indywidualne i sesje indywidualne oraz edukacyjne konsultacje rodzinne. Osoby skierowane do Programu zostały poddane kompleksowej diagnozie, która decydowała o tym, jakie konkretne działania profilaktyczne zostały wdrożone. Do diagnozy poza pogłębionym wywiadem użyte zostały narzędzia w formie kwestionariuszy, które później wykorzystane zostały do ewaluacji skuteczności Programu. Na podstawie diagnozy planowano wdrożenie działań profilaktycznych, tj. porad diagnostyczno-edukacyjnych, sesji edukacyjnych oraz edukacyjnych konsultacji rodzinnych. W przypadku rozpoznania rozwiniętych głębokich zaburzeń psychicznych (np. głęboka depresja, psychoza, zaburzenie osobowości) beneficjentów przekazywano do leczenia psychiatrycznego do odpowiedniej placówki medycznej.

Jeden z dwóch dotychczasowych wykonawców tego Programu na początku roku 2021 wycofał się z jego realizacji, tj. "PRO VITA" Centrum Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień NZOZ Kraków – Śródmieście i na podstawie zawartego porozumienia stron umowa została rozwiązana. Program realizował w roku 2021 zatem jeden podmiot leczniczy, tj.: PZU Zdrowie S.A., tj. CENTRUM MEDYCZNE PZU ZDROWIE Kraków przy ul. Mazowieckiej 4-6 (dawne FCM Zdrowie Sp. z o.o.).

W roku 2021 z Programu skorzystało 151 osób.

Wykonano łącznie 151 interwencji profilaktycznych.

Koszt realizacji Programu w 2021 roku wyniósł 25 000 zł.

W grudniu 2021 r. podjęto decyzję o zakończeniu realizacji tego Programu i zgodnie z obowiązującymi przepisami rozpoczęto przygotowania do opracowania Raportu końcowego obejmującego dane z trzech kolejnych edycji jego realizacji (od 2013 do 2021 r.) w celu złożenia go do Agencji Technologii Medycznych i Taryfikacji.

2) Program profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem: Program profilaktyczno-terapeutyczny dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami ze spektrum autyzmu przeznaczony dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków.

Celem Programu było zwiększenie dostępności wczesnej diagnozy dzieci z autyzmem i całościowymi zaburzeniami rozwoju, zapewnienie im odpowiedniej wielospecjalistycznej terapii oraz zapewnienie edukacji i fachowego wsparcia. Program ukierunkowany był w szczególności na wczesną diagnozę i terapię zaburzeń rozwojowych. Program adresowany był do dzieci i młodzieży z podejrzeniem lub rozpoznaniem całościowych zaburzeń rozwoju, zwłaszcza dzieci z autyzmem i „zespołem Aspergera”, a obejmował w szczególności dzieci do 3 roku życia zagrożonych autyzmem dziecięcym oraz dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnym wieku szkolnym, a także młodzież z objawami „zespołu Aspergera”. W roku 2021 z Programu skorzystało łącznie 88 osób, w tym z diagnozy skorzystało 26 pacjentów, z zajęć indywidualnych i z zajęć grupowych oraz z zajęć fizjoterapii skorzystało 37 pacjentów. Nie realizowano w roku 2021 konsultacji z lekarzem specjalistą z uwagi na ograniczony dostęp do specjalistów z powodu pandemii. Jednakże w ramach realizowanych świadczeń udzielano wsparcia edukacyjnego odnośnie indywidualnego postępowania z danym pacjentem. Z zajęć edukacyjnych w roku 2021 skorzystało 6 pacjentów wraz z członkami ich rodzin.

Program realizowany był przez jeden podmiot, tj. EFFATHA Sp. z o.o. w Krakowie.
W roku 2021 z Programu skorzystało ogółem 88 osób.
Wykonano łącznie 694 świadczenia.
Koszt realizacji Programu w 2021 roku wyniósł 68 820 zł.

2. Podsumowanie ww. programów polityki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego

Środki finansowe wykorzystane w 2021 roku na realizację programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego wyniosły łącznie: 93 820 zł, co w stosunku do roku 2020 stanowiło o 4 190 zł wyższą od kwoty wydatkowanej na realizację dwóch ww. PPZ w roku 2020, tj. 89 630 zł. W ramach trzyletniej edycji 2019-2021 wydatkowano na oba ww. Programy z zakresu zdrowia psychicznego łącznie wydatkowano 228 220 zł.

3. Działalność Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego

W związku z trzyletnią edycją *Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021*, Krakowska Rada Zdrowia Psychicznego działała na podstawie Zarządzenia Nr 2875/2019 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 29 października 2019 r. w sprawie powołania Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021. Od roku 2020 z uwagi na zmiany związane z pełnieniem funkcji przez niektórych przedstawicieli powołanych do Rady i w związku z koniecznością aktualizacji jej składu osobowego, Rada działała na podstawie Zarządzenia Nr 3331/2020 Prezydenta Miasta Krakowa zmieniającego ww. zarządzenie w sprawie powołania Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego.

Zgodnie z § 2. 1 ww. Zarządzenia do zadań Rady należały m. in. koordynacja działań w zakresie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, koordynacja zadań związanych z realizacją polityki zdrowotnej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie zdrowia psychicznego. Rada ma charakter opiniodawczy i realizuje swoje zadania także poprzez przedstawianie opinii dla Prezydenta Miasta Krakowa. W roku 2021 nie zgłoszono formalnych wniosków.

W związku z trwającą od 2020 r. sytuacją epidemiczną wywołaną wirusem SARS-CoV-2 oraz z uwagi na wprowadzenie w 2021 r. kolejnych obostrzeń, podjęta została decyzja, że w trosce o bezpieczeństwo zdrowotne w I połowie roku 2021 rezygnuje się z formy stacjonarnej posiedzeń plenarnych Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego. Krakowska Rada Zdrowia Psychicznego przez cały rok działała w trybie on-line. W przypadku wystąpienia sytuacji wymagającej wydania opinii przez Krakowską Radę Zdrowia lub przedstawienia Prezydentowi Miasta Krakowa uwag, wniosków i propozycji odnośnie funkcjonowania ochrony zdrowia psychicznego w Gminie Miejskiej Kraków, wiele spraw było uzgadniane i konsultowane na forum Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego w trybie korespondencji za pośrednictwem poczty elektronicznej.

W roku 2021 Krakowska Rada Zdrowia Psychicznego konsultowała i opiniowała także projekty zmian proponowanych w przepisach dotyczących zdrowia psychicznego. W trybie korespondencji e-mailowej do członków Rady przesyłane były m. in. następujące zagadnienia:

- dyspozycje odnośnie zgłaszania propozycji w zakresie założeń i kierunków działań Gminy Miejskiej Kraków na kolejne lata w obszarze zdrowia psychicznego w ramach MPOZ, w tym propozycji nowych programów polityki zdrowotnej, które mogą stanowić odpowiedź na obecne potrzeby zdrowotne mieszkańców Krakowa i uwzględnia bieżące uwarunkowania zdrowotne, oraz członków Rady zapraszano do zgłaszania propozycji projektów autorskich programów polityki zdrowotnej adresowanych głównie do dzieci i młodzieży oraz osób starszych zamieszkających w Krakowie, mających na celu przyczynienie się do poprawy kondycji psychicznej tych grup wiekowych;

- projekt dokumentu opiniowany w ramach konsultacji prowadzonych przez Biuro ds. pilotażu Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, udostępniony pn. : „Standard organizacyjny opieki zdrowotnej w Centrum Zdrowia Psychicznego – założenia projektu”, przygotowany do konsultacji z różnymi instytucjami, organami i gremiami w ramach prac związanych z realizacją Narodowego Programu Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022;

- projekty dot. zdrowia psychicznego opiniowane w ramach konsultacji prowadzonych przez Komisję Unii Metropolii Polskich;

- projekty rozporządzeń Ministra Zdrowia zmieniających rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień;

Ponadto w II półroczu 2021 r. zorganizowane zostało stacjonarne posiedzenie Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego, które odbyło się w dniu 19 listopada 2021 r. w godz. 13.00 do 15.00, w głównej siedzibie Urzędu Miasta Krakowa przy Pl. Wszystkich Św. 3-4, w Sali Obrad (sala ta pozwalała na zachowanie dystansu pomiędzy uczestnikami posiedzenia niezbędnego z uwagi na obostrzenia wynikające z trwającej pandemii SARS-CoV-2).

Do udziału w posiedzeniu stacjonarnym Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego, oprócz jej stałych członków, zostały zaproszone osoby niebędące w składzie osobowym Rady, w celu omówienia istotnych problemów z zakresu zdrowia psychicznego, tj.:

- 1) dr n. med. Wojciech Rachel z Kliniki Psychiatrii Dorosłych Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum,
- 2) lek. med. Dorota Wilanowska-Parda – Kierownik Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe przy Szpitalu Klinicznym im. dr. J. Babińskiego w Krakowie (działającego od 10 września 2021 r.).

Podczas posiedzenia Rady omówionych zostało szereg istotnych zagadnień z zakresu zdrowia psychicznego i opieki psychiatrycznej w formie prezentacji multimedialnych i wystąpień zaproszonych specjalistów, w tym:

- 1) „Choroba Alzheimera wyzwaniem naszych czasów” – przedstawienie problematyki choroby Alzheimera jako forma włączenia się Gminy Miejskiej Kraków w ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną ogłoszoną przez Alzheimer Polska – związek organizacji pozarządowych zajmujących się wspieraniem chorych żyjących z demencją i ich opiekunów oraz Rzecznika Praw Obywatelskich, a realizowaną pod hasłem przewodnim: „Alzheimer - rozumiem - wspieram” oraz przeprowadzenie dyskusji na ten temat – dr n. med. Wojciech Rachel – Klinika Psychiatrii Dorosłych Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum;
- 2) Dostępność w latach 2019-2020 r. do świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień w Krakowie oraz podsumowanie za lata 2011-2020 w oparciu o dane Małopolskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Krakowie – Pani Barbara Dolata – Naczelnik Wydziału Świadczeń Opieki Zdrowotnej w MOW NFZ w Krakowie;
- 3) Podsumowanie z realizacji w latach 2019-2020 programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego w ramach *Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2021* – Pani Elżbieta Kois-Żurek - Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa i Sekretarz Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego;
- 4) Zintegrowana opieka psychiatryczna dzieci i młodzieży – na podstawie działalności nowo otwartego Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży, działającego w ramach struktury organizacyjnej Szpitala Klinicznego im. dr. J. Babińskiego w Krakowie – lek. med. Dorota Wilanowska-Parda – specjalista psychiatra i psychiatra dzieci i młodzieży i Kierownik Centrum.

Prezentacja multimedialna i wykład pn. „Choroba Alzheimera wyzwaniem naszych czasów” na forum Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego stanowiły formę włączenia się Gminy Miejskiej Kraków w ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną ogłoszoną przez Alzheimer Polska – związek organizacji pozarządowych zajmujących się wspieraniem chorych żyjących z demencją i ich opiekunów oraz Rzecznika Praw Obywatelskich, a realizowaną pod hasłem przewodnim: „Alzheimer - rozumiem - wspieram”. W odniesieniu do kwestii przeciwdziałania chorobie Alzheimera podkreślona została niezmiennie ważna rola profilaktyki, także w sytuacji, gdy mamy na celu opóźnienie rozwoju tej choroby i utrzymywanie jak najdłużej różnych form aktywności jest podstawowym działaniem każdego człowieka. W ramach podsumowania problematyki Alzheimera zostały wskazane przez Prelegenta dwa podstawowe kierunki działań w Polsce, tj. integrowanie różnych rodzajów opieki (opieki medycznej, opieki psychiatrycznej, opieki społecznej) m. in. poprzez organizację spotkań, zakładanie rozmaitych forów społecznych w celu wymiany informacji, doświadczeń itp. a także organizowanie ośrodków zaburzeń pamięci ze

wsparciem dla opiekunów pacjentów z chorobą Alzheimera, ponieważ poprawa jakości życia pacjenta z otępieniem i jego opiekuna może być istotnym celem postępowania leczniczego i opiekuńczego.

Z kolei omówienie przez Panią Dorotę Wilanowską-Parda - Kierownika nowo otwartego Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży, działającego od 10 września 2021 r. w ramach struktury organizacyjnej Szpitala Klinicznego im. dr. J. Babińskiego w Krakowie, zagadnienia pn. „Zintegrowana opieka psychiatryczna dzieci i młodzieży – na podstawie działalności nowo otwartego Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży” stanowiło omówienie założeń nowego modelu opieki psychiatrycznej dorosłych, dzieci i młodzieży wdrażanego w ramach reformy opieki psychiatrycznej, który to model ma na celu przede wszystkim skrócenie czasu oczekiwania na świadczenia w ramach opieki psychiatrycznej dorosłych oraz dzieci i młodzieży. W nowo utworzonym ŚCZP od września 2021 r. nastąpiło włączenie do współpracy zasobów Szpitala już istniejących i zasobów w obszarze edukacji i opieki społecznej oraz zasobów rodziny, i tym samym partnerami Centrum od roku 2021 stały się: Wydział Edukacji UMK, Miejski Ośrodek Opieki Społecznej w Krakowie i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 3 w Krakowie. Centrum rozpoczęło swoją działalność jako rozwiązanie pilotażowe opracowane na modelu tzw. „bielańskim” (Warszawa), dostępne dla ok. 1050 dzieci i młodzieży z trzech Dzielnic Miasta Krakowa (VIII, IX, X).

4. Promocja i profilaktyka zdrowia psychicznego

Do istotnych działań Gminy Miejskiej Kraków mających na celu promocję zdrowia psychicznego w roku 2021 należało współorganizowanie wraz ze Szpitalem Uniwersyteckim w Krakowie oraz Uniwersytetem Jagiellońskim III edycji „Krakowskiego Tygodnia Zdrowia Psychicznego” (HUMAN WEEK). Wydarzenie zaplanowane było w dniach 4-8 października 2021 r. i miało na celu zwiększenie świadomości mieszkańców Krakowa w kwestii zagrożeń, jakie mogą wywołać problemy psychiczne, a także zwrócenie uwagi, że kryzys psychiczny nie zawsze musi skończyć się hospitalizacją psychiatryczną. Ponadto podkreślona została rola realnej pomocy i konieczność unikania stygmatyzacji osób z problemami psychicznymi.

W ramach III Tygodnia Zdrowia Psychicznego zorganizowane zostały wykłady i prelekcje dotyczące problematyki zdrowia psychicznego, które odbywały się stacjonarnie w Auli Nowodworskiego w Collegium Nowodworskiego przy ul. Anny 12 w Krakowie, a transmisja wykładów udostępniona była on-line w aplikacji Facebook „Human Week”. Wykłady i spotkania odbywały się wg programu spotkań i różnorodnych wydarzeń, w tym m. in.:

I. „Wiek sielski i anielski”

- Jak wychować Geniusza?

- Zmagania religijno – duchowe w przebiegu życia

II. „Okres burzy i naporu- jak przeżyć dojrzewanie?”

- Jak być szczęśliwym rodzicem szczęśliwego nastolatka?

- Czy dobrze mi w moim ciebie?

III. „Związki i nie związki”

- Mono i poliamoria

IV. Czy 50-tka to nowa 30-tka?

- Seks po 50 roku życia – czy jest o czym mówić?

V. „Dorośle dzieci bardzo dorosłych rodziców”

- Czy senior się może rozwijać?

- Jak opiekować się tymi, którzy kiedyś opiekowali się nami?

Tematem przewodnim całego tygodnia były „Przełomy i kryzysy - od narodzenia do starości”. Jednym z ważnych wydarzeń był dzień otwarty zorganizowany w Pensjonacie „U Pana Cogito”, podczas którego trenerzy aktywacji zawodowej rozmawiali o pracy świadczonej dla osób chorujących psychicznie oraz o nowej roli pacjentów w zdrowieniu z kryzysów psychicznych. Z kolei redaktorzy czasopisma „DLA NAS” opowiadali mieszkańcom Krakowa o istotnych aspektach psychiatrii środowiskowej.

Do ważnych wydarzeń organizowanych w ramach HUMAN WEEK należało także spotkanie z psychologiem i wykładowcą na Uniwersytecie Jagiellońskim, tj. Panią Natalią de Barbaro, autorką książki „Czuła Przewodniczka. Kobięca droga do siebie”, z którą wywiad przeprowadził prof. dr hab. n. med. Andrzej Cechnicki (psychiatra i psychoterapeuta, superwizor psychoterapii PTP, kierownik Zakładu Psychiatrii Środowiskowej Katedry Psychiatrii CM UJ, członek Krakowskiej Rady Zdrowia Psychicznego w latach 2014-2021).

W ramach Tygodnia Zdrowia Psychicznego zorganizowano również dzień otwarty w Galerii Miodowa, w ramach którego popularyzowana była wiedza na temat aktualnego stanu reformy opieki psychiatrycznej w Polsce. Ponadto przedstawiono Program Zakładu Psychiatrii Środowiskowej Katedry Psychiatrii UJ CM pn. „Wieża Babel na Miodowej” oraz zaprezentowane zostały prace uczestników warsztatów zorganizowanych pod hasłem: „Przez sztukę do tolerancji”.

Tradycyjnym corocznym wydarzeniem organizowanym w ramach HUMAN WEEK był mecz towarzyski piłki nożnej pn. „Dokopać psychiatrom”, który został rozegrany w Hali 100-lecia KS Cracovia.

5. Inne działania z zakresu zdrowia psychicznego

1) W 2021 r. kontynuowana była realizacja zadania publicznego pn. „Centrum Pierwszej Pomocy Psychologicznej”, rozpoczętego od 7 grudnia 2020 r. na podstawie art. 15 zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842 ze zmianami). Centrum tworzą cztery stacjonarne punkty w Krakowie, w których udzielane jest bezpłatne psychologiczne wsparcie dla mieszkańców Krakowa znajdujących się w kryzysie psychicznym.

Z pomocy skorzystało 120 osób (dzieci i młodzież do 26 r. życia). Ze wsparcia psychologicznego korzystali przede wszystkim mieszkańcy Krakowa, którzy znaleźli się w kryzysie psychicznym z powodu trudnej sytuacji życiowej, która pojawiła się lub nasiliła w wyniku przedłużającej się pandemii COVID-19, a także osoby doświadczające przemocy w rodzinie, uwięzione w konflikty rodzinne, osoby uzależnione, dzieci i młodzież doświadczająca izolacji, w związku z brakiem bezpośredniego kontaktu z rówieśnikami i przejściem na nauczanie zdalne a także osoby przeżywające trudności psychiczne w związku z drastyczną zmianą funkcjonowania życiowego wynikającej z izolacji z powodu pandemii koronawirusa (np. brak uczestnictwa uczniów w lekcjach zdalnych, zagrożenie lub utrata pracy, rozpoznanie choroby, przeciążenie psychofizyczne, kwarantanna).

Konsultacje psychologiczne realizowało Stowarzyszenie UNICORN, a finansowała je w całości Gmina Miejska Kraków na podstawie dwóch umów (łącznie koszt tych umów zawartych od 7 grudnia 2020 r. do 31 grudnia 2021 r. wynosił: 582 830 zł).

2) Centrum Kultury Dworek Białoprądnicki we współpracy z Krakowskim Stowarzyszeniem Kuratorów Sądowych oraz przy wsparciu finansowym Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia prowadziło projekt pn. Strefa Nastolatka. W tym miejscu młodzi ludzie mogli anonimowo uzyskać życzliwą i fachową pomoc w trudnych sytuacjach osobistych, rodzinnych, czy szkolnych. Projekt ten przeznaczony był dla nastolatków, którzy mają trudną sytuację w domu, w szkole, w relacjach z rówieśnikami, doświadczają przemocy fizycznej, psychicznej, borykają się z chorobą alkoholową rodziców/opiekunów, lub też po prostu znaleźli się na życiowym zakręcie. Strefa Nastolatka otwarta była także dla rodziców/opiekunów, którzy nie wiedzieli jak pomóc nastolatkowi borykającemu się z trudnościami. Wszystkie osoby zainteresowane kontaktem ze Strefą Nastolatka mogły liczyć na anonimowość, przyjazną i pełną szacunku atmosferę.

W 2021 r. w ramach projektu Strefa Nastolatka odbyło się 55 spotkań, w tym: 40 spotkań stacjonarnych oraz 15 spotkań on-line, w których udział wzięło łącznie ok. 600 osób. Ponadto w razie potrzeby można było bezpośrednio kontaktować się z pracownikami Strefy Nastolatka za pomocą poczty elektronicznej: strefanastolatka@gmail.com

3) Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków w roku 2021 Fundacja Promyk prowadziła placówkę „Zielony Domek”, która zapewniała psychologiczne wsparcie rodzicom z dziećmi w wieku do lat 3 oraz osobom oczekującym na potomstwo. Mieszkańcy mogli w roku 2021 skorzystać ze wsparcia psychologicznego wykwalifikowanych specjalistów, doświadczonych w pracy z najmłodszymi dziećmi i ich rodzinami – bez stawiania diagnoz, bez psychoterapii, tylko poprzez formułowanie pytań, rozmowę, czy wspólną zabawę. Do Zielonego Domku można było zgłosić się bez konieczności wcześniejszej rezerwacji oraz skorzystać ze wsparcia całkowicie anonimowo. Goście „Zielonego Domku”, zarówno dorośli jak i dzieci, mogli znaleźć przestrzeń do swobodnej zabawy i odpoczynku, nawiązywania kontaktów i przyjaźni z innymi dziećmi oraz ich rodzicami lub opiekunami. Dyżury terapeutów (codziennie dwóch terapeutów i jeden animator dla dzieci) realizowane były w poniedziałki, środy i piątki w godz. 10:00-14:00, a we wtorki i czwartki pomiędzy godz. 15:00 a 19:00. W 2021 r. ze wsparcia skorzystało łącznie 830 rodzin.

4) Wsparcie psychologiczne realizowały w roku 2021 także prowadzone przez organizacje pozarządowe krakowskie Kluby Rodziców, które były miejscami spotkań i integracji rodziców z dziećmi, w szczególności w wieku do lat 3 oraz osób oczekujących na potomstwo. W Klubach rodzice mogli podzielić się swoimi doświadczeniami, dobrymi praktykami, problemami związanymi z posiadaniem i wychowaniem dzieci otrzymać, w razie potrzeby wsparcie w tym psychologiczne oraz stworzyć nieformalne grupy pomocowe. Kluby realizowały swoje zadania także poprzez organizację spotkań ze specjalistami m. in. z psychologami, lekarzami psychiatrami, pediatrami, pedagogami, specjalistami z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie. Podczas takich spotkań omawiane także były problemy związane z agresją wśród dzieci, ich drażliwością i nadpobudliwością. Oferta Klubów była przygotowana tak, aby być odpowiedzią na zgłoszone przez rodziców/uczestników zapotrzebowanie: jeśli rodzice potrzebują wsparcia psychologicznego dla dzieci czy dla siebie, zajęć czy warsztatów z psychologiem/pedagogiem/lekarzem to zajęcia takie były dla nich w Klubach organizowane. Czas trwania jednego spotkania to ok. 45 min.- 60 min. W 2021 r. w zajęciach tego typu udział wzięło ok. 5 000 osób. Codzienne oraz miesięczne harmonogramy spotkań w 43 Klubach Rodziców, działających we wszystkich Dzielnicach Miasta Krakowa, dostępne były na stronie www.kkr.krakow.pl, w zakładce: Kluby Rodziców.

5) Gmina Miejska Kraków w okresie od czerwca do sierpnia 2021 r. zorganizowała półkolonie letnie dla dzieci z niepełnosprawnościami na Hali Cracovii Centrum Sportu Niepełnosprawnych przy al. F. Focha 40. Realizatorem półkolonii była Fundacja Poland Business Run. W czasie każdego turnusu program dostosowywany był do grup wiekowych i rodzaju niepełnosprawności, a w turnusach wzięły udział dzieci z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi, m.in. z Zespołem Downa, zespołem Aspergera, zaburzeniami ze spektrum autyzmu w wieku szkolnym ze szkół podstawowych, szkół integracyjnych, ośrodków szkolno-wychowawczych i szkół specjalnych. Z wypoczynku skorzystały dzieci, które były w stanie uczestniczyć w tego rodzaju formach wypoczynku i zajęciach bez udziału rodzica czy opiekuna. Dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności skorzystały z zajęć sportowych, plastyczno-ceramicznych, łucznictwa, badmintonu, judo, szermierki, warsztatów kulinarnych oraz wycieczek i zabaw na świeżym powietrzu. W ramach zajęć zorganizowano także warsztaty muzyczne, przyrodnicze i teatralne.

6) Od września 2021 r. Stowarzyszeniu Razem dla Integracji zostało zlecone przez Gminę Miejską Kraków zadanie publiczne pn. „Integracyjne Centrum Rodziców z dzieckiem po 6 roku życia o specjalnych potrzebach rozwojowych” (zadanie planowane do 2023 r.). Centrum zostało utworzone jako miejsce przyjazne zarówno dla dzieci jak i rodziców, gdzie oprócz zajęć i szkoleń można było wymienić się swoim doświadczeniem. Działania Integracyjnego Centrum Rodziców z dzieckiem po 6 roku życia o specjalnych potrzebach rozwojowych (m.in. ze spektrum autyzmu, z zespołem Aspergera, z upośledzeniem umysłowym) skierowane były do grupy podopiecznych w wieku od 6 r. życia zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków oraz do ich rodzin. Centrum było otwarte przez 5 dni w tygodniu po 5 godzin dziennie. W ramach realizowanego projektu prowadzono zajęcia w formie integracyjnej dla rodzin, w tym m.in.:

- zajęcia/warsztaty ogólnorozwojowe dla dzieci dostosowane do możliwości i zainteresowań podopiecznych (muzyczno-taneczne, plastyczne, artystyczne, sensoryczne oraz ruchowe),

- spotkania dla dzieci oraz rodziców, które miały na celu zapobieganie izolacji oraz wzmacnianie umiejętności społecznych poprzez nawiązywanie relacji z dziećmi również pełnosprawnymi, tworzenie nieformalnych grup wsparcia, organizacja pikników oraz spotkań dla podopiecznych i ich rodzin,
- szkolenia oraz wykłady, ze specjalistami dla rodziców dotyczące opieki, wyboru ścieżki edukacyjnej dzieci z niepełnosprawnościami oraz dzieci z dysfunkcjami (psycholog, pedagog, logopeda, dietetyk oraz innymi specjalistami według zapotrzebowania i wskazań objętych pomocą rodzin),
- konsultacje indywidualne, w tym psychologiczne, dla dzieci i rodziców,
- prowadzono punkt informacyjno - doradczy (stacjonarnie oraz telefonicznie) w zależności od potrzeb zainteresowanych
- realizowano spotkania integracyjne dla podopiecznych Centrum zapobiegające izolacji społecznej oraz stymulujące powstawanie nieformalnych grup wsparcia,
- prowadzono działalność na rzecz upowszechniania i ochrony praw dziecka.

7) W roku 2021 w oparciu o ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Grodzki Urząd Pracy w Krakowie realizował zadania w zakresie aktywizowania wszystkich zarejestrowanych osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. W ramach pośrednictwa pracy 437 osób niepełnosprawnych, w tym 113 z zaburzeniami psychicznymi w roku 2021 podjęto zatrudnienie. Natomiast w ramach poradnictwa zawodowego udzielono porad zawodowych 47 osobom niepełnosprawnym, w tym 18 z zaburzeniami psychicznymi. Ponadto w Grodzkim Urzędzie Pracy udzielano w roku 2021 informacji na temat realizowanych form wsparcia dla pracodawców, a zainteresowani mogli zgłosić wolne miejsca pracy i ustalić sposób ich realizacji oraz uzyskać pomoc w zakresie doboru kandydatów do pracy. Pracownicy Grodzkiego Urzędu Pracy w Krakowie uczestniczyli w spotkaniach nt. zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. W roku 2021 odbyło się 6 spotkań szkoleniowo-informacyjnych.

Różnorodne formy działań zrealizowanych w roku 2021 w obszarze zdrowia psychicznego opisane w niniejszym sprawozdaniu wskazują, iż w Gminie Miejskiej Kraków zdrowie psychiczne stanowiło istotny element działań profilaktyki zdrowotnej.

X. Podsumowanie realizacji w latach 2019-2021 Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego oraz poprzednich trzyletnich edycji:

1) Liczba pacjentów hospitalizowanych:

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 8 774 osób,
2014 rok - 8 065 osób,
2015 rok - 8 218 osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 7 764 osób,
2017 rok - 7 965 osób,
2018 rok - 7 729 osób;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok - 7 752 osób;
2020 rok - 6 146 osób;
2021 rok - 6 821 osób.

2) Liczba leczonych z powodu zaburzeń psychicznych:

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 76 913 osób,
2014 rok - 74 448 osób,
2015 rok - 73 821osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 75 721 osób,
2017 rok - 78 872 osoby,
2018 rok - 76 277 osób;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 75 430 osób;
2020 rok – 67 690 osób;
2021 rok – 69 342 osoby.

3) Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających Domu Pomocy Społecznej:

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 942 osoby,
2014 rok - 952 osoby,
2015 rok - 990 osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 1 025 osób,
2017 rok - 1 072 osoby,
2018 rok - 1 073 osoby;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 1 090 osób
2020 rok – 1 066 osób;
2021 rok – 1 040 osób.

4) Liczba uczestników biorących udział w warsztatach terapii zajęciowej MOPS (WTZ):

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 615 osób,
2014 rok - 609 osób,
2015 rok - 614 osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 650 osób,
2017 rok - 632 osoby,
2018 rok - 641 osób;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 645 osób,
2020 rok – 606 osób
2021 rok – 601 osób.

5) Liczba osób, które skorzystały z Programu Profilaktyki Głębokich, Nawracających Zaburzeń Psychiczych (GZP):

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok -38 osób,
2014 rok - 132 osoby,
2015 rok - 179 osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 169 osób,
2017 rok - 120 osób,
2018 rok - 178 osób;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 37 osób;
2020 rok – 45 osób;
2021 rok – 51 osób.

6) **Liczba świadczeń udzielonych w ramach Programu Profilaktyki Głębokich, Nawracających Zaburzeń Psychicznych (GZP):**

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 80 porad,
2014 rok - 165 porad,
2015 rok - 313 porad;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 385 porad,
2017 rok - 385 porad,
2018 rok - 542 porady;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 198 porad
2020 rok – 121 porad;
2021 rok – 151 porad.

7) **Liczba osób, które skorzystały z Programu profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem:**

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 100 osób,
2014 rok - 100 osób,
2015 rok - 524 osób;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 83 osób,
2017 rok - 65 osób,
2018 rok - 111 osób;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 63 osoby
2020 rok – 108 osób;
2021 rok – 88 osób.

8) **Liczba świadczeń udzielonych w ramach Programu profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem:**

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 100 porad,
2014 rok - 300 porad,
2015 rok - 540 porad;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 617 porad,
2017 rok - 656 porad,
2018 rok - 636 porad;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 209 porad,
2020 rok – 683 porad;
2021 rok – 694 porady.

9) Środki finansowe na realizację Programu Profilaktyki Głębokich, Nawracających Zaburzeń Psychicznych (GZP):

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 8 960 zł,
2014 rok - 30 040 zł,
2015 rok - 33 949 zł;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 39 966 zł,
2017 rok - 41 913 zł,
2018 rok - 64 818 zł;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok – 23 800 zł,
2020 rok – 19 700 zł;
2021 – 25 000 zł.

10) Środki finansowe na realizację Programu profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem:

Edycja MPOZP 2013-2015

2013 rok - 30 000 zł,
2014 rok - 70 000 zł,
2015 rok - 69 970 zł;

Edycja MPOZP 2016-2018

2016 rok - 69 950 zł,
2017 rok - 69 960 zł,
2018 rok - 70 000 zł;

Edycja MPOZP 2019-2021

2019 rok - 20 970 zł,
2020 rok - 69 930 zł;
2021 rok – 68 820 zł.